

Çeşitli Yönleriyle
KERBELA
(Tarih Bilimleri)

I. Cilt

EDITÖR
Doç. Dr. Alim YILDIZ

T.C. BAŞBAKANLIK
TANITMA FONU

KÜLTÜR ve TURİZM
BAKANLIĞI

SIVAS - 2010

TARİH, MİT VE RİTÜEL: ALEVİ BİLİNCİNİN OLUŞUMUNDA KERBELA'NIN ROLÜ (Evcî Köyü Örneği)

Ali Selçuk - Sami Kılıç

GİRİŞ

Evcî köyü, Adana ili, Tufanbeyli ilçesine bağlıdır. Kendilerini “Türkmen Alevî” olarak tanımlayan Evcî köylüleri, Anadolu Alevî topluluğunun Tahtacı grubuna mensuptur. Evcî esasında bir Türkmen aşireti olup Türkiye’nin değişik bölgelerinde yerleşmiş örnekleri ile karşılaşmak mümkündür (Yörük 1998: 157-158). Tamamı Alevî olan bu aşiret içerisinde Tahtacı değerler sistemi ile karşılaşılacak örnek ise Tufanbeyli’nin Evcî köyüdür. 2000 yılı genel nüfus sayımına göre köyün nüfusu 355 kişidir. Özellikle son 30-35 yıl boyunca köyden kente ve yurt dışına ekonomik sıkıntılar nedenleriyle göç olmuştur. Bu göç nedeniyle, köyde genel olarak yaşlı nüfus çoğunluktadır ve bu da köyün eğitim durumunu olumsuz yönde etkilemiştir. Lise ve yüksek okul mezunun çok az sayıda olduğu köyde, 60-65 yaş grubu kişilerin çok azı ilköğretim mezunu, değerleri ise ya hiç okuma yazma bilmeyen veya sadece okur-yazar kategorisinde değerlendirilmektedir. Ekonomik durumları ve yaşam standartları genel anlamda düşük düzeyde olan Evcî köylülerinin başlıca geçim kaynakları, tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır.

Evcî Alevîleri, Yanyatır dede ocağına bağlıdırlar. Son yıllarda işlevini kaybetmiş olmakla birlikte, köyde cem evi mevcuttur. Evcî köyü sakinleri, köye son 20 yıldır dedenin gelmediği, bu nedenle de cem yapılamadığını ifade etmektedirler. Öyle anlaşıyor ki Evcî köyü sosyal yapısı içinde güçlü bir konuma sahip olan dede otoritesinin eksikliği, değerler sistemi ile ilişkili sosyokültürel bir eylemin yani cem ritüelinin işlemeyişini beraberinde getirmiştir. Köyde, Dede otoritesinin eksikliği ve kaybı, Alevî toplumunda çok büyük önem arz eden ikrar alma ve musahiplik ritüellerinin yapılamayışına neden olmuştur. Bununla birlikte Evcî Alevîlerinde sosyodini hayatın, geleneksel Türk halk dindarlığında merkezi bir konuma sahip olan atalar kültürü etrafında şekillendiği görülmektedir.

Bu çalışma, Alevî değerler sisteminin oluşumunda Kerbela’nın etkisini Evcî Tahtacı köyü örneğinde, anlayıcı bir eğilimle açığa çıkartmayı konu

edinmektedir. Böylece bir yandan da tarihî bir gerçekliğin bir topluluk tarafından kendi değerler sistemine göre yeniden yorumlanarak mitleştirilme durumunun ortaya konulması hedeflenmektedir. Araştırmada, nitel bir yöntemle göre Adana-Tufanbeyli'nin Evcî köyünde 2008-2009 yılları arasında gerçekleştirilmiş olan alan araştırmasında, katılımlı gözlem ve derinlemesine görüşmelerle toplanmış veriler esas alınmıştır.

Hicri 10 Muharrem 61'de Kerbela'da Hz. Ali'nin oğlu Hüseyin'in şehit edilmesi, İslam dünyasındaki en önemli olaylardandır. Bu tarihî olay, Anadolu Alevilerince mitleştirilmiş; bunun sonucu olarak da Anadolu Aleviliğine mensup topluluklarda bazı ritüeller oluşmuştur. Mitleştirme sürecine bağlı olarak teşekkül eden Kerbela kaynaklı Muharrem orucu, İmam Hüseyin kurbanı, Lanetleme ritüeli vb. ritüeller Alevi değerler sisteminin önemli bileşenleri haline gelmiştir. Kerbela olayı Alevilerin topluluk olarak var olmalarını hatırlatan sembolik göstergelerinden birisi olarak değerler sistemindeki yerini almıştır. Bu bağlamda, Anadolu Aleviliğinde dikkat çeken husus, tarihî Kerbela olayının Anadolu toplumsal ve kültürel değerlere göre yorumlanması ve tarihî gerçekliğinden farklı mitsel bir karaktere bürünmesidir. Buradan hareketle bildiride, Evcî köylülerinde Alevi bilincinin oluşmasında Kerbela olayının etkisini, İmam Hüseyin Ata; Muharrem Orucu-İmam Hüseyin Yası; İmam Hüseyin Kurbanı ve Lânetleme Ritüeli başlıkları altında ortaya koymaya çalışacağız.

A- İmam Hüseyin Ata

Tarihî kaynaklara göre, İmam Hüseyin, IV. Halife Hz. Ali'nin oğlu; İslam peygamberi Hz. Muhammed'in torunudur. Bu tarihî gerçekliğe rağmen Evcî Alevileri, İmam Hüseyin'in ataları olduğuna inanmakta, İmam Hüseyin ile aralarında etnik bir ünsiyet bağı kurmaktadır. Bu durum tarihî bir gerçekliğin bir topluluk tarafından kendi değerler sistemi ve sosyal yapılarına uygun bir biçimde yorumlanarak mitleştirilmesi için oldukça güzel bir örnektir. Daha önce de işaret ettiğimiz üzere Evcî köyü değerler sisteminde atalar kültü yaygın ve baskın bir karaktere sahiptir. İmam Hüseyin'in ata olarak görülmesi, onun tarihî ve karizmatik şahsiyetinin sözü edilen değerler sistemine göre yorumlandığını göstermektedir. Evcî Alevileri bahsi geçen inanışlarının oluşması, inanç sistemlerinde belirgin bir yer işgal eden Hz. Ali'nin Horasandan Anadolu'ya geliş mitiyle¹ ilişkilendirilmesinden kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Bu mite göre Hz. Ali, Horasan'dan

¹ Söz konusu inanış, Sıraç Türkmenleri arasında da tespit edilmiştir.

Anadolu'ya gelen erenlerden yani kahraman atalardan biridir. Sözü edilen mit, Evci köyünde şöyle anlatılmaktadır:

“Doksan bin er yani kahraman Horasandan Anadolu'ya Ali'yi bulabilmek ve Anadolu'yu kurtarmak için Hacı Bektaş'ın öncülüğünde göç ediyor. Bu erler aynı zamanda Anadolu'ya gelmeden önce de evliyaydı. Bizim evliyamız, gitti biz niçin burada duralım diyen atalarımız, yani onların talipleri onların arkasından geldi. Erler: Ali sırra geçti, biz Ali'yi bulacağız dediler. Hacı Bektaş başta olmak üzere doksan bin er Ali'yi aradılar, ancak bir türlü bulamadılar. Bu arada erler Ali'yi bulması için Gözcü Babayı görevlendirdiler. O Anadolu dışındaki yabancı memleketleri de dolaştı, dünyayı devran etti. Gözcü Baba, hiçbir er koymadım hepsi burada dedi. Erler işte o zaman Ali'nin de kendileriyle beraber Anadolu'ya başka bir donda geldiğini anladılar. Daha sonra içlerinden bir güvercin yamaca geçti. Gözcü baba dünyada er kalmadı deyince Kadıncık Ana dedi ki: Üstünüzden bir güvercin geçti, işte yamaçtaki taşa oturuyor. Onu gördünüz mü? dedi. Bu kimmiş acaba dediler. Erin birine dediler ki: Yürü şunu al getir. O da şahin donuna girdi. Şahin güvercine saldıracakken güvercin şahini boğazından yakalıyor. İşte o zaman güvercin donundakinin Ali olduğunu oradaki bütün Horasan erleri anlıyor. Horasan'dan gelen erlerin hepsi bizim atamızdır.”

Yukarıdaki anlatıdan anlaşılacağı üzere, Evci Alevileri Hz. Ali'yi dolayısıyla İmam Hüseyin'i ataları olarak kabul etmekte, böylelikle onları Tahtacı değerler sistemine yerleştirmektedirler. Hz. Ali ve İmam Hüseyin'in Tahtacı değerler sistemi içindeki yerlerini alışları ise bu değerler sisteminin temel kök paradigmasının rengine büründükleri bir mitleştirme süreci sonunda gerçekleşmektedir. İmam Hüseyin'in atalar kültü bağlamında Tahtacı değerler sisteminin sembolik bir bileşeni haline gelişi ise Kerbela olayı ile ilgili bir diğer mitleştirme sürecinin sisteme dâhil olmasıyla sonuçlanmıştır. Hiç şüphesiz ki Kerbela olayı gibi trajik tarihî gerçeklikler mitleştirilmeye elverişli bir zemini sağlamaktadır. Evci değerler sisteminin ayırıcı niteliği olan atalar kültüne göre İmam Hüseyin atalardan biri olarak kabul edilirken, Kerbela olayı onun tarihî şahsiyetine karizmatik bir karakter eklemiş, mitleştirme süreci için gereken sembolik bileşenleri hazırlamıştır. Trajik Kerbela olayı etrafında şekillenen mit ise sosyal hayatta ritüellerde somutlaşmıştır. Sonuçta ise Kerbela mitini sembolik olarak bünyesinde barındıran Muharrem orucu, İmam Hüseyin kurbanı ve Lanetleme ritüeli aidiyet ve bağlılığı, topluluk bilincini yükselten unsular olmak üzere Evci Tahtacılarının sosyokültürel yaşamındaki yerini almıştır. Kerbela olaylarının tarihî gerçekliğinin kültürel sembolik bir anlamlar örgüsü içinde eritilmek

suretiyle Evcî Tahtacılarının değerler sistemine göre yorumlanarak mitleştirilişi ise Muharrem orucu ve İmam Hüseyin kurbanının kök paradigması itibarıyla atalar kültürü ile ilişkili birer anma ritüeli olmalarında açıkça görülmektedir.

B- Muharrem Orucu-İmam Hüseyin Yası

Evcî Alevilerinde Kerbelâ'dan dolayı oluşan en önemli ritüellerden birisi muharrem orucudur. Köylülerin genellikle bu orucu İmam Hüseyin matemi olarak adlandırdıkları görülmektedir. Muharrem ayında oruç tutma zorunluluğunu Kerbelâ olayına dayandırır. Bunun için Evcî köylüleri Kerbelâ'da on gün boyunca susuz bırakılıp öldürülen Hz. Hüseyin'in her yıl yasının tutulması gerektiğine inanırlar. Bu noktada mitsel olayın sembolik bileşenleri harekete geçmektedir. Trajik Kerbela olayında karizmatik şahsiyet olarak İmam Hüseyin'in yaşadığı ve sembolik bileşenler olarak inanç sisteminde yerini alan olaylar ritüeller bağlamında topluluk tarafından yeniden icra edilmektedir.

Evcî köyünde oruç, muharrem ayının birinci günü başlamaktadır. Muharrem ayının birinci gününü Kurban Bayramına göre tayin etmektedirler. Onlar Kurban Bayramının birinci gününü takip eden 21. günün Muharrem ayının birinci günü olduğunu ifade ederler. Söz konusu yerleşim biriminde oruç, on gün tutulur. Tahtacılar da ıkrarlılar grubuna dâhil olan herkes Muharrem orucu veya İmam Hüseyin yasını tutmak zorundadır. İkrar vermeyen Tahtacılar, söz konusu orucu tutmak zorunda değildir. Dolayısıyla günümüzde gençler arasında Muharrem orucunu tutan pek kimse yok gibidir. Genellikle yaşlı Tahtacıların, bu orucu tuttıkları gözlemlenmiştir.

Evcî Alevileri oruca, "tuttuğum yas İmam Hüseyin yası olsun" diye niyet ederek başlarlar. Orucun günlük süresi, şafak vaktinden önce niyet ederek başlanıp, akşam ezanı okunduğu zaman veya güneş battıktan sonra onun kızılığının kaybolmasıyla sona erer. Akşam, oruç tuz ile açılır.

Kerbela mitinin sembolik bileşenlerini harekete geçirecek biçimde bazı yiyecek-içecek maddelerinin tüketimi Muharrem orucu süresince kesinlikle yasaktır. Bunların başında su gelir. On gün süresince (gece-gündüz) su içilmez; genellikle su içeren ayran, hoşaf, çay gibi sulu içecekler içilir. Ayrıca et ve et ürünü içeren hiçbir yiyecek yenilmemektedir. Aynı zamanda yumurta da yenilmemekte ve içki içilmemektedir. Bunun yanı sıra canlı hiçbir varlık öldürülmez. Diğer taraftan oruç süresince banyo yapmak, çamaşır yıkamak, elbise değiştirmek, tıraş olmak, tırnak kesmek, saz çalmak,

televizyon seyretmek, müzik dinlemek, aynaya bakmak, türkü-şarkı söylemek, kolonya-parfüm gibi kokulu maddeler kullanmak yasaktır. Bu dönemde düğün ve cem yasaktır. Dikkat çekici olan husus, onlar arasında oruç tutmak zorunda olmayan kimselerin de yukarıda ifade ettiğimiz yasakları uyguladıklarını gözlemledik.

Evcî Alevileri arasında tespit ettiğimiz muharrem orucu, Anadolu'daki diğer Alevi topluluklar arasında da mevcuttur (Korkmaz 2000: 442-443; Er 1998: 25; Selçuk 2008: 181, Üzüm 1997: 100; Yılmaz 1948: 99-100). Bununla birlikte, Anadolu Aleviliğine mensup topluluklarda, Muharrem orucunun süresinde farklılıklar bulunmaktadır. Anadolu'daki Tahtacılar dışındaki diğer Alevi topluluklarda, Muharrem orucunun süresinin on iki gün olduğu, bazı yörelerde Hz. Hüseyin'in oğlu Müslim ve iki oğlu için de üç gün oruç tutularak, orucun süresinin on beş güne çıkarıldığı belirtilmektedir (Selçuk 2008: 181).

Muharrem orucunun son iki günü tutulan oruca oğundurma adı verilir. Bu iki gün süresince akşamları dâhil olmak üzere hiçbir şey yenilip içilmez. Onlar, yedi yıl üst üste oğundurma orucu tutan kimsenin hacca gitmiş kabul edileceğine inanmaktadırlar. Bu kimseler yedinci yılın sonunda İmam Hüseyin adına koç kurban ederler ve bu kurbanı "İmam Hüseyin kurbanı" denilmektedir. Aynı uygulamalar, Mersin Tahtacılarında da mevcuttur (Selçuk 2008: 175). Tahtacılar için hacın İmam Hüseyin'in mezarının ziyaret edilmesini karşılayan niteliği bize yine ziyaret ve kurban ritüelleri bağlamında atalar kültürünü hatırlatmaktadır. Zira ziyaret ve kurban, atalar kültürü çerçevesinde oluşan anma ritüellerindendir. Dolayısıyla İmam Hüseyin Kurbanı, yedi sembolizmine dayalı olarak oğundurma orucunun ziyaretle ilişkilendirilişi aslında Kerbela olayının atalar kültürünün değerler sistemi temelinde mitleştirildiğini göstermektedir.

C- İmam Hüseyin Kurbanı

Köyde, günümüzde cem yapılmadığı halde imam Hüseyin kurbanı kesilmektedir. Evcî Alevileri arasında yılda iki defa kesilen iki çeşit İmam Hüseyin kurbanı bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, yasın sona erdiği, oğundurma orucunun bittiği gün, güneş doğmadan önce kesilen Cebrail'dir. Bu kurbanı İmam Hüseyin kurbanı adı verilir; oruç bu kurbanın böbrek ve ciğeriyle açılmaktadır. Diğer taraftan, bu kurbanın kemikleri kırılmadan, tüm olarak pişirilmesi gerekmektedir. Cebrail'in tüyü, kemikleri, kanı vs sır (gömülür) edilir. Evcî Alevileri, İmam Hüseyin kurbanının kesildiği, yasın sona erdiği günü bayram olarak kutlamaktadırlar. Esasında şaşırtıcı bir

biçimde bayram olarak kutlanan ve yasin sona erdiği gün Hüseyin'in öldüğü gündür. Şahin'in (2009: 262-264) de belirttiği üzere atalar için düzenlenen anma ritüelleri ile kutlama ritüelleri genellikle birbirine eşlik etmekte, toplum kendisini temsil ettiğine inandığı ata ruhu ile kendi mevcudiyeti arasında metaforik bir ilişki kurmakta, atanın sembolik ölümü için anma, ölümün ardından gelen ata ruhu olarak yeniden diriliş için ise kutlama ritüelleri düzenlemektedir. Bu yönüyle esasında ata ruhu toplumun varlığının sembolik göstergesi ve teminatıdır.

Evcî Alevileri arasındaki ikinci kurban ise koçtur. Bu kurban aynı zamanda, adak kurbanıdır. Herhangi bir sıkıntıdan kurtulmak amacıyla veya İmam Hüseyin'in ruhuna adak olarak sunulmaktadır. Ayrıca, bu koçun yanında Cebraile de kesilmektedir. İmam Hüseyin kurbanı tüm olarak pişirilir, kemikleri kırılmaz. Derisi, kanı, kemikleri, gömülür. Hem muharrem orucu sonunda kesilen hem de adak olarak sunulan İmam Hüseyin kurbanının eti, cem törenindeki yemek yeme usulüne göre yenilmektedir. İmam Hüseyin kurbanı ile ilgili inanış ve uygulamalara Anadolu'nun diğer yörelerindeki Tahtacılar da rastlanmaktadır (Selçuk 2008: 175). Kurban ritüelinin temel özellikleri itibarıyla geleneksel Türk dinindeki kurban ritüeliyle örtüştüğü ve bu anlamda bir devamlılığı gözler önüne serdiği görülmektedir (Selçuk 2008: 156-157). Zira kurbanın kanı ve kemiklerine gösterilen saygının kaynağı, Türkler arasındaki ruhun ikamet ettiği en önemli yerin kan ve kemik olduğu inancına dayanmaktadır (Selçuk 2008: 155-157; Beşevliyev 1945: 221-222; İbn Fazlan 1975: 125; Eliade 1999: 189-190). Esasında Evcî Alevilerinde adak olarak kanlı kurban sunumu doğrudan atalar kültürüne işaret etmektedir. Zira bir sıkıntıdan kurtulmak ya da sırf hediye ve bağış olarak sunmak üzere adak kurbanı kesmenin ardında diğer ruhlardan ayrıştırılan kutsal, karizmatik ve sembolik bir anlam ve öneme sahiptir ve bu yönüyle de ata ruhlarından olan ruhların teskin edilmesi ya da yardımlarının sağlanması amacı güdülmektedir. Böylece Tahtacılar Horasandan geliş mitiyle sembolik bir kan bağı kurdukları ve ata ruhları arasına dahil ettikleri İmam Hüseyin'e adak kurbanı sunmak suretiyle onu yardımcı istenen ya da öfkesinden korkulan ata ruhları içinde saydıklarını bir kez daha ikrar etmiş olmaktadır.

Bilindiği gibi İslâm tarihinde Kerbelâ Olayı olarak anılan, Hz. Hüseyin'in Hicrî 10 Muharrem 61 tarihinde öldürülmesi hadisesi, Şiiğin oluşumuna hız kazandıran bir olgu olarak kabul edilmektedir (Rahman 1992: 240; Fırlıklı 1984: 101-105). Bu tarihî olayın anısına İran başta olmak üzere bütün Şii toplumlarında Muharrem ayının ilk on gününün yas töreniyle

geçmektedir (And 2002: 34-35). Evcî Alevilerinde, hatta Türkiye'deki diğer Alevî gruplarda, Şîî topluluklarda görülen Hz. Hüseyin'in öldürülüşünü temsil eden sahneler, kendi vücutlarını yaralamalara yol açan dövünme ritüellerine rastlanmamaktadır.

Bu anlamda Şîîler ile Anadolu Aleviliği arasında bir anlayış farkı bulunmaktadır. Esasında tutulan yasın kurban ve kutsal yemek ritüeli sonrasında sona ermesi söz konusu farklılığı anlamamıza yardımcı olmaktadır. Zira Tahtacı Alevilerinin İmam Hüseyin yasının temel ritüellerinden olan kurban ve yemek ritüeli sözü edilen yas ya da anma ritüelinin altında atalar kültürünün yattığını işaret etmektedir. Dolayısıyla Şîa ve Anadolu Aleviliği İmam Hüseyin'in karizmatik şahsiyetini farklı kök paradigmalara dayalı olarak şekillendirmektedir.

Yas bittiğinde artık İmam Hüseyin, İmam Hüseyin ata olarak ata ruhları arasındaki yerini almıştır. İmam Hüseyin'in tecrübesiyle metaforik olarak ilişkilendirilen on günlük bir süre boyunca yaşanan ve açlık, susuzluk ve diğer perhizler vasıtasıyla oluşan geçiş aşamasının ardından yeniden toplumsal yaşamla bütünleşilmiştir.

Toplumun varlığının ve devamlılığının sembolik göstergesi ise on günlük susuzluğun ardından yasın suyla yani hayata dönüşle son bulmasıdır. Kesilen kurban hem ata ruhları arasına karışan İmam Hüseyin atayı teskin etmek ve onurlandırmak hem de metaforik bir biçimde onun sembolik şahsiyetinde ifade edildiği üzere bu tür trajik felaketlerle bir daha karşılaşılması içindir.

D- Lânetleme Ritüeli

Evcî Alevilerinde Muharrem orucunun sona erdiği gün aşure yapılır. Dedenin bulunduğu dönemlerde, aşure gününün akşamı köyde cem yapıldığı ifade edilmektedir. Ancak günümüzde dede olmadığı için hazırlanan aşure, musahipli birinin evinde topluca yenilmektedir. Ayrıca, kesilen Cebrail de o günün akşamında aynı evde topluca yenilir. Köyde, cemin yapıldığı zamanlarda sazandar hizmetini yürüten yaşlı bir kişi mevcuttur. Cebrail ve aşure yenilmesi için toplanılan evde yemekten önce sazandar dışında herkes "dar"da bekler. Daha sonra sazandar Şah Hatayî'ye ait şu nefesi söyler:

Dinleyin nefesim mevali canlar,
Anınçün okuram lânet Yezit'e.
Muhammed Ali'yi sevmedi onlar,
Anınçün okuram lânet Yezit'e.

Ali'm Yezitlerin yayın yasandır,
 Yezit imamların üstün basandır,
 Hasan'la Hüseyin'in başın kesendir,
 Anınçün okuram lânet Yezit'e.

Gör ne eylediler şu ben fakiri,
 İmam Zeynel aba kıldı şükürü,
 Kirişle boğdular İmam Bakır'ı,
 Anınçün okuram lânet Yezit'e.

İmam-ı Caferi erkân yürüttü,
 Onu mevaliden gayrı kim tuttu,
 Musa-yı Kâzım'a kurşun akıttı,
 Anınçün okuram lânet Yezit'e.

Münkirler ağuyu ileri koydu
 Şah imam Rıza'yı çağırın dedi
 Taki Naki ah eyleyip ağladı
 Anınçün okuram lânet Yezit'e.

Soydular Askeri'nin donların,
 Akıttılar al kırmızı kanların,
 Mehdi alacaktır hayfin onların,
 Anınçün okuram lânet Yezit'e.

Yezit'in münkirin devri dönüktür,
 Ey erenler sene tamam oluptur,
 Anınçün okuram lânet Yezit'e.
 Şah Hatayım bu dert böyle oluptur

Sazandarın söylediği bu nefeste “onun için okurum lânet Yezit'e” ifadesinden sonra toplu bir şekilde “lanet olsun” denir. “Şah Hatayım” ifadesiyle birlikte ise orada bulunan herkes bir niyaz biçimi olan şahlamayı ifa ederler.

Sazandar nefesi bitirdikten sonra, sırasıyla Cebrail ve aşure yenilir. Yemekten sonra sofraya niyaz edilmektedir. Sofraya niyazdan sonra, oradaki en yaşlı musahipli kişi sofraya hayırlısı verir. Bundan sonra aynı musahipli kişi büyük bir kaba konulan suya hayırlı verir ki, onlar söz konusu bu suya “saka

suyu” demektedirler. En yaşlı musahipli kişi “dar”a durarak bu sudan üç yudum içer; “İmam Hüseyin’in aşkına olsun, Yezit’in yüzüne lânet olsun” diyerek lânetlemede bulunur. Aynı uygulamayı orada bulunan herkes tekrarlamaktadır. Saka suyu içildikten sonra İmam Hüseyin yası için yapılan ritüeller sona ermiş olur.

Araştırma sahamızda edindiğimiz izlenime göre, Evcî Alevilerinin değerler sisteminde “Yezit” sembolik bir anlam taşımaktadır. Onların anlayışına göre Yezit, Kızılbaş Türkmen topluluğunun varlığına kasteden herkesi ifade etmektedir. Anlaşılan o ki İmam Hüseyin ata ile özdeşleşen bir topluluk, İmam Hüseyin’in düşmanını kendi topluluklarının da düşmanı olarak görmekte, topluluk olarak varlıklarını tehdit eden düşmanlarını Yezit olarak adlandırmaktadırlar.

SONUÇ

Kerbela olayı İmam Hüseyin’in Tahtacı Alevî inançlarına karizmatik bir şahsiyet olarak yansımaları beraberinde getirmiştir. Ancak sözü edilen karizmatik şahsiyeti besleyen tarihî olayın bizatihi kendi gerçekliği değil, Tahtacı değerler sistemidir. Anadolu’nun temel inanç öğelerinden olan atalar kültü Kerbela olayının mitleştirilmesi ve İmam Hüseyin’in karizmatik şahsiyetinin oluşumunun kök paradigmasını oluşturmuştur. Sonuçta sembolik bir anlamlar ağı içinde Kerbela olayı mitleşirken, İmam Hüseyin ata ruhları arasındaki yerini almış ve Tahtacı inanç sistemi içinde “İmam Hüseyin ata” olarak yer bulmuştur. Kerbela olayının atalar kültü kök paradigması çerçevesinde mitleştirilmesinin bir diğer yüzünü de ritüeller oluşturmuş, Kerbela miti sosyokültürel hayatta ritüellerde somutlaşmıştır. Sözü edilen ritüeller bir yandan İmam Hüseyin’in ata ruhları arasında sayılışını gözler önüne sererken diğer yandan da topluluğun devamlılığına İmam Hüseyin ata modelinde işaret etmektedir.